

uitgaan voor hare belijders. Hij had geene plaats in zijn hart voor de waardeering van de verheven opoffering in leven en sterven van den echten Calvinist. Voor den reinen levenswandel, dien het Calvinisme aan duizenden en tienduizenden bracht, had hij geen oog. Dat de trouwe Calvinist met dezelfde gelatenheid het tijdelijke zegent, als een Katholiek, die in alle oprechtheid naar de wijze der Roomschen berecht is, zag hij evenmin. Dit slechts zag hij: eene moeder, die een tweeling had ter wereld gebracht, maar die nu in razernij over de onzekerheid van genaderecht of verwerping op hare legerstede woelde. En Calvijn's „decretum horribile” was de oorzaak van alle deze verschrikkingen. Meer kon het wreede Calvinisme niet dan den doordenkenden mensch tot krankzinnigheid vervoeren. Maar Vondel bedacht niet, dat juist het Calvinisme met zijne leer der praedestinatatie het wonder heeft verricht der bevrijding van Nederland. Neen, het mag niet in iemands mond bestorven liggen, dat degeen, die aan de voorbeschikking gelooft, geen prijs zal stellen op zijn levensgedrag, en hij maar denken zal: „als ik voor den hemel geboren ben, is mijne deugd tamelijk overbodig, en indien ik voor de hel ben geschapen, zal mij de eeuwige straf niet ontgaan, ook niet, al mocht ik de deugdzaamste der menschen wezen.” Beter is het naar Huygens te luisteren, om van dezen zeventiend'eeuwschen volbloed Calvinist te hooren, wat er is van den invloed der voorbeschikkingsleer op den verstandigen mensch. Zie, zegt Huygens in „Een wijs Hovelingh”, — het is waar, dat deze „stille lamp in ijdelheden wind” het weet, dat zijn tijdelijk en eeuwig lot door de Voorzienigheid is bepaald, maar dit is den man, „die in zijn stadigheid geen slingeringh en vindt” geene reden tot angst, want hij heeft zich gewoon gemaakt zóó te leven, alsof het hem hier op aarde reeds aan te zien was, dat hij tot de uitverkorenen Gods behoorde. Voorwaar zulk Calvinisme staat boven den smaadzang, waarmede Vondel eenmaal het tweede bedrijf van zijn Palamedes besloot; het staat verre tevens boven Thijm's denkbeelden omtrent de leer van Genève. Alb. Thijm heeft het Calvinisme gehaat met iets onstuimigs in zijne stem. Zijn haat reikte tot ver over 't graf. Den ouden landgraaf van Hessen bv. vergaf hij het na drie eeuwen nog niet, dat deze met zijne onderhoorigen Rome had afgezworen en aldus oorzaak was geweest van de afvalligheid in de hervormingsdagen der Alberdingken. Men zal misschien zeggen: maar Da Costa heeft hij toch gewaardeerd, zijn „strijdgenoot, zijn vriend en vijand tevens”! En ik ontken niet, dat de Katholieke geloovige den Calvinistischen geloovige de hand vast houdt, als ze samen ten strijde gaan met de Teisterbantsche kleuren op den hoed tegen den gemeenschappelijken vijand, het „dreigend ongelooft”. Maar wederom, Alb. Thijm heeft nooit waarlijk begrepen, dat het Calvinisme van Da Costa even goed eene vaste rots was van geloof en geloofsvertrouwen als het Katholicisme met de H. Hostie. In 1853 sprak Alberdingk zijn bekeerden vriend toe op eene wijze, alsof hij hem nog verder wilde bekeeren. In twee regels drukt hij intusschen zijne onkunde uit omtrent het Calvinisme; eene onkunde, die Da Costa moet hebben doen glimlachen: „Ach, dierf ik,” roept hij hem toe: